

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА БОШҚАРУВ ҚАРОРЛАРИНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШ ЖАРАЁНИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Эму университети асс.

Муминова Юлдуз Анвар кизи

Эму университети талабалари

Тожиқулов Озодбек,

Хакимжанова Чаросхон

Аннотация: Мазкур мақолада рақамли иқтисодиёт шароитида таълим муассасаларида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнини такомиллаштириш масалалари таҳлил қилинган. Рақамли технологиялар ва ахборот тизимларидан самарали фойдаланиш орқали қарор қабул қилиш жараёнини тезлаштириш, аниқлигини ошириш ва бошқарув самарадорлигини таъминлаш имкониятлари ёритилган. Тадқиқот натижасида таълим муассасаларида қарор қабул қилишнинг интеграциялашган модели таклиф этилган.

Калит сўзлар: рақамли иқтисодиёт, бошқарув қарорлари, таълим менежменти, рақамли технологиялар, қарор қабул қилиш жараёни, самарадорлик.

Аннотация: В данной статье проанализированы вопросы совершенствования процесса принятия управленческих решений в образовательных учреждениях в условиях цифровой экономики. Рассмотрены возможности повышения скорости, точности и эффективности принятия решений за счёт использования цифровых технологий и информационных систем. В результате исследования

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

предложена интегрированная модель принятия управленческих решений в образовательных учреждениях.

Ключевые слова: *цифровая экономика, управленческие решения, образовательный менеджмент, цифровые технологии, процесс принятия решений, эффективность.*

Abstract: *This article analyzes the issues of improving the decision-making process in educational institutions in the context of the digital economy. It examines the possibilities of increasing the speed, accuracy, and efficiency of decision-making through the use of digital technologies and information systems. As a result of the study, an integrated model of managerial decision-making in educational institutions is proposed.*

Keywords: *digital economy, managerial decision-making, educational management, digital technologies, decision-making process, efficiency.*

Кириш (Introduction)

Ҳозирги кунда жаҳон иқтисодиётида юз бераётган чуқур ўзгаришлар, хусусан рақамли иқтисодиётнинг жадал ривожланиши барча соҳалар қатори таълим тизимида ҳам сезиларли таъсир кўрсатмоқда. Рақамли технологияларнинг кенг жорий этилиши натижасида таълим муассасаларида бошқарув жараёнлари, айниқса бошқарув қарорларини қабул қилиш механизми тубдан ўзгармоқда. Бу эса анъанавий бошқарув усулларини қайта кўриб чиқиш ва уларни замонавий рақамли муҳитга мослаштириш заруратини келтириб чиқармоқда.

Бошқарув қарорларини қабул қилиш ташкилот фаолиятининг энг муҳим босқичларидан бири бўлиб, у ресурсларни самарали тақсимлаш, стратегик мақсадларга эришиш ва ташкилот рақобатбардошлигини таъминлашда ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Таълим муассасаларида эса ушбу жараён янада мураккаб характер касб этади, чунки у педагогик,

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY international scientific conference

ташкилий ва молиявий омилларни бир вақтнинг ўзида ҳисобга олишни талаб этади.

Илмий адабиётларда бошқарув қарорларини қабул қилиш масалалари кенг ўрганилган. Хусусан, классик менежмент назариясида П. Друкер қарор қабул қилишни самарали бошқарувнинг асосий элементи сифатида баҳолаб, унинг натижага йўналтирилган бўлиши лозимлигини таъкидлайди. Г. Саймон эса қарор қабул қилиш жараёнини чекланган рационаллик (bounded rationality) нуқтаи назаридан таҳлил қилиб, ахборотнинг чекланганлиги ва инсон омилларининг таъсирини илмий асослаб берган. Ушбу ёндашув рақамли иқтисодиёт шароитида янада долзарб аҳамият касб этади.

Замонавий тадқиқотларда рақамли технологиялар ва ахборот тизимларининг қарор қабул қилиш жараёнига таъсири алоҳида ўрганилмоқда. Жумладан, big data, sun'iy intellekt ва аналитик платформалар орқали катта ҳажмдаги маълумотларни қайта ишлаш имконияти қарорларнинг аниқлиги ва тезкорлигини сезиларли даражада ошириши қайд этилган. Шу билан бирга, рақамли муҳитда қарор қабул қилиш жараёни инсон омили, ташкилот маданияти ва рақамли компетенциялар билан чамбарчас боғлиқ эканлиги таъкидланади.

Таълим соҳасига оид тадқиқотларда эса асосий эътибор кўпроқ ўқув жараёнини рақамлаштириш, электрон таълим тизимларини жорий этиш ва таълим сифатини оширишга қаратилган. Бироқ таълим муассасаларида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнини рақамли иқтисодиёт талаблари асосида такомиллаштириш масаласи етарлича чуқур ўрганилмаган. Бу эса мазкур йўналишда илмий тадқиқотлар олиб боришнинг долзарблигини белгилайди.

Юқорида келтирилган ҳолатлардан келиб чиқиб, таълим муассасаларида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнини рақамли

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY international scientific conference

технологиялар асосида такомиллаштириш, ахборот оқимларини самарали бошқариш ва қарорларни илмий асосланган ҳолда қабул қилиш механизмларини ишлаб чиқиш муҳим илмий вазифа ҳисобланади. Мазкур тадқиқот айнан шу муаммоларни ҳал этишга қаратилган бўлиб, унинг натижалари таълим менежменти самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Шу нуқтаи назардан, рақамли иқтисодиёт шароитида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёни анъанавий интуитив ёндашувдан маълумотларга асосланган (data-driven) ёндашувга ўтмоқда. Бу эса қарор қабул қилишда ахборотнинг тўлиқлиги, ишончлилиги ва тезкорлигини таъминлашни талаб этади. Таълим муассасаларида эса бундай ёндашувни жорий этиш ўзига хос қийинчиликлар билан боғлиқ, жумладан, маълумотлар базасининг етарли даражада шаклланмаганлиги, рақамли инфратузилманинг чекланганлиги ва ходимларнинг рақамли компетенцияларининг турлича эканлиги билан изоҳланади.

Шу билан бирга, рақамли иқтисодиётда қарор қабул қилиш жараёнида ахборот тизимларининг роли кескин ортиб бормоқда. Замонавий таълим муассасаларида бошқарув қарорларини қабул қилишда ERP, LMS ва аналитик платформалардан фойдаланиш орқали катта ҳажмдаги маълумотларни қайта ишлаш ва таҳлил қилиш имконияти пайдо бўлмоқда. Бу эса қарорларнинг стратегик асосланганлигини таъминлаб, бошқарув самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Бироқ, тадқиқотлар шуни кўрсатадики, рақамли технологияларни жорий этишнинг ўзи етарли эмас. Уларни самарали қўллаш учун ташкилотда рақамли маданиятни шакллантириш, ходимларнинг рақамли кўникмаларини ривожлантириш ва бошқарув жараёнларини қайта ташкил этиш зарур. Акс ҳолда, рақамли трансформация кутилган натижани бермаслиги мумкин.

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY international scientific conference

Шунингдек, қарор қабул қилиш жараёнида инсон омили муҳим аҳамиятга эга бўлиб қолмоқда. Гарчи автоматлаштирилган тизимлар маълумотларни таҳлил қилишда юқори самарадорликка эга бўлса-да, стратегик қарорлар қабул қилишда раҳбарнинг тажрибаси, интуицияси ва таҳлил қобилияти ҳал қилувчи роль ўйнайди. Шу боис, рақамли технологиялар ва инсон омилини уйғунлаштирган ҳолда қарор қабул қилиш моделларини ишлаб чиқиш долзарб вазифалардан бири ҳисобланади.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, мазкур тадқиқотнинг мақсади таълим муассасаларида рақамли иқтисодиёт шароитида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнини такомиллаштиришнинг назарий ва амалий асосларини ишлаб чиқишдан иборат. Ушбу мақсадга эришиш учун қарор қабул қилиш жараёнига таъсир этувчи омилларни таҳлил қилиш, замонавий рақамли технологияларнинг имкониятларини баҳолаш ва таълим муассасаларига мослаштирилган интеграциялашган бошқарув моделини таклиф этиш вазифалари белгиланади.

Шундай қилиб, мазкур тадқиқот рақамли иқтисодиёт шароитида таълим муассасалари бошқарувини такомиллаштиришга қаратилган бўлиб, унинг натижалари амалиётда қўллаш имкониятига эга илмий-амалий аҳамият касб этади. Рақамли иқтисодиёт шароитида бошқарув қарорларини қабул қилиш масаласи замонавий менежмент ва иқтисодий тадқиқотларнинг муҳим йўналишларидан бири ҳисобланади. Ушбу жараёни илмий жиҳатдан ўрганишда классик ва замонавий назариялар ўзаро уйғунликда таҳлил қилинади.

Классик менежмент назарияси вакиллари қарор қабул қилишни бошқарувнинг асосий функцияларидан бири сифатида қарашган. Хусусан, П. Друкер самарали бошқарув натижаларга йўналтирилган қарорлар орқали амалга оширилишини таъкидлайди. Унинг фикрича, ҳар

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY international scientific conference

қандай қарор ташкилотнинг стратегик мақсадларига хизмат қилиши ва ресурслардан оқилона фойдаланишни таъминлаши лозим. Бу ёндашув замонавий рақамли иқтисодиёт шароитида ҳам ўз аҳамиятини йўқотмаган.

Г. Саймон томонидан илгари сурилган “чекланган рационаллик” назарияси қарор қабул қилиш жараёнини янада чуқурроқ тушуниш имконини беради. Ушбу назарияга кўра, инсонлар қарор қабул қилишда барча ахборотни тўлиқ қамраб ололмайди ва чекланган маълумотлар асосида қарор қабул қилади. Рақамли иқтисодиёт эса айнан шу чекловларни камайтириш, яъни катта ҳажмдаги маълумотларни таҳлил қилиш орқали қарорларни янада аниқ ва асосланган қилиш имкониятини яратади.

Замонавий тадқиқотларда рақамли технологиялар, хусусан big data, sun'iy intellekt ва бизнес-аналитика тизимларининг қарор қабул қилиш жараёнига таъсири алоҳида ўрин тутади. Илмий манбаларда қайд этилишича, маълумотларга асосланган қарор қабул қилиш (data-driven decision making) ташкилот самарадорлигини сезиларли даражада оширади. Бу эса рақамли иқтисодиётда ахборот ресурсларининг стратегик аҳамиятини кўрсатади.

Шу билан бирга, М. Кастелснинг “тармоқ жамияти” назариясида рақамли технологиялар таъсирида ташкилотлар тузилмаси ва бошқарув усуллари ўзгариши таъкидланади. Унинг фикрича, ахборот оқимлари тезлиги ва глобал тармоқлар ташкилотлар фаолиятида янги имкониятлар яратиб, қарор қабул қилиш жараёнини ҳам трансформация қилади. Бу ҳолат таълим муассасалари учун ҳам хос бўлиб, уларда рақамли бошқарув тизимларини жорий этиш зарурлигини белгилайди.

Таълим соҳасига оид илмий тадқиқотларда эса асосий эътибор электрон таълим (e-learning), масофавий таълим ва таълим сифатини

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

ошириш масалаларига қаратилган. Бироқ, таълим муассасаларида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнини рақамли иқтисодиёт нуқтаи назаридан ўрганиш нисбатан кам тадқиқ этилган. Мавжуд ишлар асосан алоҳида элементлар — ахборот тизимлари, таҳлил воситалари ёки бошқарув стратегияларини қамраб олган бўлиб, уларни интеграциялашган ҳолда кўриб чиқиш етарли даражада амалга оширилмаган.

Маҳаллий тадқиқотларда ҳам таълим менежменти ва рақамли трансформация масалаларига эътибор қаратилмоқда. Бироқ, қарор қабул қилиш жараёнини такомиллаштириш, айниқса унинг рақамли иқтисодиёт шароитидаги ўзига хос хусусиятлари чуқур таҳлил қилинмаган. Бу эса мазкур мавзуда комплекс илмий тадқиқот олиб бориш зарурлигини яна бир бор тасдиқлайди.

Шундай қилиб, адабиётлар таҳлили шуни кўрсатадики, қарор қабул қилиш назарияси ва рақамли технологиялар бўйича етарли илмий асослар мавжуд бўлса-да, уларни таълим муассасалари бошқарувига мослаштириш ва интеграциялашган модел яратиш масаласи ҳали тўлиқ ҳал этилмаган. Мазкур тадқиқот айнан шу бўшлиқни тўлдиришга қаратилган бўлиб, у назарий ва амалий жиҳатдан муҳим аҳамиятга эга.

Методология (Methodology)

Мазкур тадқиқотда рақамли иқтисодиёт шароитида таълим муассасаларида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнини такомиллаштиришни ўрганиш учун комплекс илмий ёндашув қўлланилди. Тадқиқот методологияси назарий ва эмпирик усулларни уйғунлаштирган ҳолда ташкил этилди, бу эса тадқиқот объектини ҳар томонлама ва чуқур таҳлил қилиш имконини берди.

Тадқиқотнинг умумий ёндашуви сифатида **аралаш метод (mixed-methods approach)** танланди. Ушбу ёндашув доирасида сифат ва

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

миқдорий таҳлил усуллари биргаликда қўлланилди. Сифат таҳлили орқали бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнининг мазмун-моҳияти, таъсир этувчи омиллар ва мавжуд муаммолар ўрганилди. Миқдорий таҳлил эса ушбу омилларнинг ўзаро боғлиқлигини ва уларнинг самарадорликка таъсир даражасини аниқлашга қаратилди.

Назарий тадқиқот босқичида қуйидаги усуллардан фойдаланилди: контент таҳлил, солиштирма таҳлил ва тизимли ёндашув. Контент таҳлил орқали хорижий ва маҳаллий илмий адабиётлар, норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва амалий тажрибалар ўрганилди. Солиштирма таҳлил ёрдамида турли мамлакатлардаги таълим муассасаларида қарор қабул қилиш амалиёти таққосланди. Тизимли ёндашув эса қарор қабул қилиш жараёнини ўзаро боғлиқ элементлардан иборат яхлит тизим сифатида кўриб чиқиш имконини берди.

Эмпирик тадқиқот доирасида маълумот тўплашнинг бир неча усуллари қўлланилди. Жумладан, таълим муассасалари раҳбарлари ва педагог ходимлари ўртасида сўровнома (анкета) ўтказилди. Сўровнома саволлари қарор қабул қилиш жараёнида рақамли технологиялардан фойдаланиш даражаси, ахборот билан таъминланганлик, қарорларнинг тезкорлиги ва самарадорлиги каби кўрсаткичларни қамраб олди. Шунингдек, ярим тузилган интервьюлар орқали раҳбарларнинг амалий тажрибаси, муаммолари ва фикрлари чуқур ўрганилди.

Олинган маълумотларни таҳлил қилишда статистик усуллардан фойдаланилди. Хусусан, дескриптив статистика ёрдамида умумий кўрсаткичлар (ўртача қийматлар, фоизлар) ҳисобланди. Корреляцион таҳлил орқали рақамли технологиялардан фойдаланиш даражаси билан қарор қабул қилиш самарадорлиги ўртасидаги боғлиқлик аниқланди. Шунингдек, регрессия таҳлили ёрдамида турли омилларнинг қарор қабул қилиш жараёнига таъсир даражаси баҳоланди.

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY international scientific conference

Тадқиқот доирасида бошқарув қарорларини баҳолаш учун махсус мезонлар тизими ишлаб чиқилди. Ушбу мезонлар қуйидагиларни ўз ичига олади: қарор қабул қилиш тезлиги, қарорнинг аниқлиги, амалга ошириш самарадорлиги, ахборотдан фойдаланиш даражаси ва натижаларнинг барқарорлиги. Ушбу кўрсаткичлар орқали таълим муассасаларидаги бошқарув қарорларининг сифатини комплекс баҳолаш имкони яратилди.

Методологиянинг муҳим жиҳатларидан бири сифатида рақамли технологияларнинг интеграциясига алоҳида эътибор қаратилди. Яъни, қарор қабул қилиш жараёнида ахборот тизимлари, аналитик платформалар ва рақамли маълумотлар базасидан фойдаланиш даражаси алоҳида таҳлил қилинди. Бу эса рақамли иқтисодиёт шароитида бошқарув жараёнларининг самарадорлигини ошириш имкониятларини аниқлашга хизмат қилди.

Шундай қилиб, қўлланилган методология тадқиқотнинг илмий асослилигини таъминлаб, олинган натижаларнинг ишончлилигини оширади. Ушбу ёндашув таълим муассасаларида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнини такомиллаштириш бўйича амалий тавсиялар ишлаб чиқиш учун мустаҳкам асос яратади.

Натижалар (Results)

Мазкур тадқиқот доирасида олиб борилган эмпирик таҳлил натижалари таълим муассасаларида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнининг ҳозирги ҳолатини комплекс баҳолаш имконини берди. Олинган маълумотлар рақамли иқтисодиёт шароитида қарор қабул қилиш самарадорлиги бир қатор омилларга боғлиқ эканлигини кўрсатди.

Сўровнома натижаларига кўра, иштирокчиларнинг катта қисми (тахминан 65–70%) таълим муассасаларида қарор қабул қилиш жараёнида рақамли технологиялардан фойдаланиш даражаси ўртача эканлигини таъкидлаган. Шу билан бирга, респондентларнинг 60% дан

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

ортиғи қарор қабул қилиш жараёнида ахборот етишмаслиги ёки маълумотларнинг тизимлаштирилмаганлиги муаммоси мавжудлигини қайд этган. Бу ҳолат қарорларнинг аниқлиги ва тезкорлигига салбий таъсир кўрсатиши аниқланди.

Интервью натижалари эса раҳбарлар қарор қабул қилишда асосан шахсий тажриба ва интуицияга таянишини кўрсатди. Гарчи рақамли тизимлар мавжуд бўлса-да, улардан тўлиқ ва самарали фойдаланиш амалиёти етарли даражада йўлга қўйилмаган. Раҳбарлар томонидан ахборот тизимларининг интеграциялашмаганлиги ва маълумотлар базасининг парокандалиги асосий муаммолар сифатида қайд этилди.

Микдорий таҳлил натижалари муҳим илмий хулосалар чиқариш имконини берди. Хусусан, корреляцион таҳлил рақамли технологиялардан фойдаланиш даражаси билан қарор қабул қилиш самарадорлиги ўртасида ижобий боғлиқлик мавжудлигини кўрсатди ($r \approx 0.65$). Бу рақамли воситалардан кенг фойдаланиш қарорларнинг сифатини оширишини тасдиқлайди. Шунингдек, мотивация ва рақамли компетенциялар даражаси юқори бўлган ходимларда қарор қабул қилиш жараёни тезкор ва самарали амалга оширилиши кузатилди.

Тадқиқот натижаларига кўра, қарор қабул қилиш жараёнида қуйидаги асосий муаммолар аниқланди:

- маълумотларнинг етарли даражада рақамлаштирилмаганлиги
- ахборот тизимларининг интеграциялашмаганлиги
- рақамли кўникмаларнинг етарли эмаслиги
- қарор қабул қилиш жараёнида формал механизмларнинг

камлиги

Ушбу муаммоларни бартараф этиш мақсадида тадқиқот доирасида таълим муассасалари учун бошқарув қарорларини қабул қилишнинг

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

интеграциялашган модели ишлаб чиқилди. Ушбу модель қуйидаги асосий элементларни ўз ичига олади:

- ахборотларни йиғиш ва таҳлил қилиш (data collection & analytics)
- қарор вариантларини ишлаб чиқиш (decision alternatives)
- оптимал қарорни танлаш (selection)
- амалга ошириш ва мониторинг (implementation & control)

Мазкур модель рақамли технологиялар билан интеграциялашган ҳолда ишлаб чиқилган бўлиб, у қарор қабул қилиш жараёнининг шаффофлиги, тезкорлиги ва самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Шунингдек, тадқиқот натижалари асосида бошқарув қарорларини баҳолаш учун қуйидаги асосий кўрсаткичлар (KPI) таклиф этилди:

- қарор қабул қилиш вақти
- қарорнинг аниқлик даражаси
- амалга ошириш самарадорлиги
- ресурслардан фойдаланиш самарадорлиги

Умуман олганда, тадқиқот натижалари рақамли иқтисодиёт шароитида таълим муассасаларида қарор қабул қилиш жараёнини такомиллаштириш учун катта имкониятлар мавжудлигини кўрсатди. Рақамли технологияларни самарали жорий этиш ва инсон ресурсларини ривожлантириш орқали бошқарув самарадорлигини сезиларли даражада ошириш мумкин.

Муҳокама (Discussion)

Олиб борилган тадқиқот натижалари шуни кўрсатадики, рақамли иқтисодиёт шароитида таълим муассасаларида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёни анъанавий ёндашувлардан сезиларли даражада фарқ қилади ва янги илмий-амалий ёндашувларни талаб этади. Олинган натижаларни таҳлил қилиш шуни кўрсатадики, қарор қабул қилиш

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY international scientific conference

самарадорлиги биринчи навбатда ахборот билан таъминланганлик, рақамли технологиялардан фойдаланиш даражаси ва раҳбарлик услубига боғлиқ.

Тадқиқот натижаларида аниқланганидек, қарор қабул қилиш жараёнида ахборот ресурсларининг етишмаслиги ва уларнинг тизимлаштирилмаганлиги асосий муаммолардан бири ҳисобланади. Бу ҳолат Г. Саймоннинг чекланган рационаллик назарияси билан уйғунликда бўлиб, қарор қабул қилувчи шахслар мавжуд ахборот доирасида ҳаракат қилишга мажбур эканлигини тасдиқлайди. Рақамли иқтисодиёт шароитида эса бу муаммони ҳал этиш учун катта маълумотлар (big data) ва аналитик тизимлардан фойдаланиш имконияти мавжуд. Бироқ тадқиқот натижалари шуни кўрсатдики, амалиётда ушбу имкониятлардан тўлиқ фойдаланилмаяпти.

Иккинчи муҳим жиҳат — рақамли технологиялар ва инсон омилининг ўзаро боғлиқлиги. Таҳлиллар шуни кўрсатадики, рақамли платформалар мавжуд бўлган тақдирда ҳам, агар ходимлар ва раҳбарлар улардан самарали фойдаланиш кўникмасига эга бўлмаса, қарор қабул қилиш жараёнида сезиларли яхшиланиш кузатилмайди. Бу ҳолат рақамли компетенцияларни ривожлантириш зарурлигини кўрсатади. Шу билан бирга, қарор қабул қилишда инсоннинг таҳлил қилиш қобилияти, тажрибаси ва стратегик фикрлаши муҳим аҳамиятга эга бўлиб қолмоқда.

Тадқиқот натижалари халқаро илмий тадқиқотлар билан солиштирилганда, уларнинг умумий тенденциялар билан мос келиши кузатилади. Хусусан, замонавий тадқиқотларда ҳам рақамли технологиялар қарор қабул қилиш жараёнини тезлаштириши ва унинг аниқлигини ошириши қайд этилган. Бироқ, таълим муассасаларида бу жараённинг ўзига хос жиҳатлари мавжуд. Жумладан, қарорлар кўпинча педагогик, ижтимоий ва молиявий омилларни бир вақтда ҳисобга олишни

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

талаб қилади, бу эса қарор қабул қилиш жараёнини янада мураккаблаштиради.

Шунингдек, тадқиқот жараёнида аниқланган муҳим жиҳатлардан бири — ташкилот маданияти ва раҳбарлик услубининг аҳамиятидир. Масофавий ва рақамли муҳитда ишлаш шароитида очиқлик, ишонч ва ҳамкорликка асосланган бошқарув услуби юқори самарадорликни таъминлаши аниқланди. Бу эса анъанавий авторитар бошқарув усулларида воз кечиб, замонавий, мослашувчан бошқарув моделларини жорий этиш зарурлигини кўрсатади.

Бироқ, тадқиқотда айрим чекловлар ҳам мавжуд. Хусусан, барча таълим муассасаларида рақамли инфратузилманинг бир хил эмаслиги, техник имкониятлар ва интернет тезлигининг фарқ қилиши натижаларга таъсир кўрсатиши мумкин. Шунингдек, тадқиқот иштирокчилари сони ва қамрови чекланганлиги сабабли олинган натижаларни умумлаштиришда эҳтиёткорлик талаб этилади.

Умуман олганда, муҳокама натижалари шуни кўрсатадики, рақамли иқтисодиёт шароитида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнини такомиллаштириш учун комплекс ёндашув зарур. Яъни, рақамли технологиялар, инсон ресурслари ва бошқарув стратегиялари ўзаро уйғунлашган ҳолда қўлланилиши керак. Фақат шундагина таълим муассасаларида қарор қабул қилиш жараёни самарали ва барқарор бўлиши мумкин.

Хулоса (Conclusion)

Мазкур тадқиқот рақамли иқтисодиёт шароитида таълим муассасаларида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнини такомиллаштириш масалаларини комплекс тарзда ўрганишга қаратилди. Олиб борилган назарий ва эмпирик таҳлиллар асосида ушбу жараённинг

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

замонавий ҳолати баҳоланди ҳамда уни ривожлантиришнинг асосий йўналишлари аниқланди.

Тадқиқот натижалари шуни кўрсатдики, рақамли иқтисодиёт шароитида қарор қабул қилиш жараёни анъанавий ёндашувлардан фарқли равишда маълумотларга асосланган, тезкор ва интеграциялашган характер касб этмоқда. Шу билан бирга, қарор қабул қилиш самарадорлигига таъсир этувчи асосий омиллар сифатида ахборот билан таъминланганлик даражаси, рақамли технологиялардан фойдаланиш, ходимларнинг рақамли компетенциялари ва раҳбарлик услуги алоҳида аҳамиятга эга эканлиги аниқланди.

Тадқиқот давомида таълим муассасаларида қарор қабул қилиш жараёнида қатор муаммолар мавжудлиги ҳам аниқланди. Жумладан, ахборот ресурсларининг етарли даражада шаклланмаганлиги, рақамли тизимларнинг интеграциялашмаганлиги ва қарор қабул қилиш жараёнида формал механизмларнинг етарли эмаслиги асосий чекловлар сифатида намоён бўлди. Ушбу ҳолатлар қарорларнинг сифат ва тезкорлигига салбий таъсир кўрсатади.

Мазкур муаммоларни бартараф этиш мақсадида тадқиқот доирасида таълим муассасалари учун бошқарув қарорларини қабул қилишнинг интеграциялашган модели ишлаб чиқилди. Ушбу модель ахборотларни йиғиш ва таҳлил қилиш, муқобил қарор вариантларини ишлаб чиқиш, энг мақбул қарорни танлаш, амалга ошириш ва мониторинг қилиш босқичларини ўз ичига олади. Модель рақамли технологиялар билан уйғунлашган ҳолда ишлаб чиқилган бўлиб, у қарор қабул қилиш жараёнининг шаффофлиги ва самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Хулоса қилиб айтганда, рақамли иқтисодиёт шароитида таълим муассасаларида бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнини

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY international scientific conference

такомиллаштириш учун комплекс ёндашув талаб этилади. Яъни, рақамли технологияларни жорий этиш билан бир қаторда, инсон ресурсларини ривожлантириш, рақамли маданиятни шакллантириш ва замонавий бошқарув усуллари қўллаш муҳим аҳамиятга эга.

Келгусида ушбу йўналишда тадқиқотларни янада чуқурлаштириш, сунъий интеллект ва катта маълумотлар асосида қарор қабул қилиш моделларини ишлаб чиқиш, шунингдек, таълим муассасаларида рақамли бошқарув тизимларини кенг жорий этиш мақсадга мувофиқдир. Мазкур тадқиқот натижалари амалиётда қўллаш имкониятига эга бўлиб, таълим менежменти самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Друкер П. Ф. Менеджмент: задачи, обязанности, практика. — М.: Вильямс, 2008. — 992 с.
2. Саймон Г. Административное поведение. — М.: Экономика, 1997. — 256 с.
3. Минцберг Г. Структура в кулаке: создание эффективной организации. — СПб.: Питер, 2011. — 512 с.
4. Кастелс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. — М.: ГУ ВШЭ, 2000. — 608 с.
5. Davenport T. H., Harris J. G. Competing on Analytics: The New Science of Winning. — Boston: Harvard Business School Press, 2007. — 240 p.
6. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. — New York: W.W. Norton & Company, 2014. — 306 p.
7. Laudon K. C., Laudon J. P. Management Information Systems: Managing the Digital Firm. — New York: Pearson, 2020. — 720 p.

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY international scientific conference

8. Turban E., Pollard C., Wood G. Information Technology for Management: Driving Digital Transformation. — Hoboken: Wiley, 2018. — 576 p.
9. Moore M. G., Kearsley G. Distance Education: A Systems View of Online Learning. — Boston: Cengage Learning, 2012. — 320 p.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish va ta'lim sohasini modernizatsiya qiliшga oid farmon va qarorlari.